

CZU: 821.135.1.09(092)
ORCID: 0000-0002-5008-3057
DOI: 10.5281/zenodo.3419099

Tudor NEDELCEA
Universitatea din Craiova
(România)

O NOUĂ ÎNCERCARE DE SACRIFICARE
A LUI EMINESCU SAU „DESPĂRȚIREA
DE EMINESCU”

A new sacrifice

*De avem sau nu dreptate, /
Eminescu să ne judece*

Abstract: The author, known as one of the most important eminescologists (a specialist in studying the life and work of M. Eminescu), answers the denigrating attacks on our national poet, launched by the Bucharest Dilemma magazine (No. 265/1998) and continued by other assumed Romanian intellectuals. The author demonstrates that some of these Romanian detractors have gained administrative functions in culture and politics.

Keywords: Eminescu, Romanian literature, detractors, press, culture, politics.

Rezumat: Autorul, cunoscut ca unul din cei mai importanți eminescologi (specialist în studierea vieții și operei lui M. Eminescu) răspunde atacurilor denigratoare la adresa Poetului nostru național, lansat de revista bucureșteană „Dilema” (nr. 265/1998) și continuată de alți preținși intelectuali români. Autorul demonstrează că unii din acești denigratori români au câștigat funcții administrative în cultură și în politică.

Cuvinte-cheie: Eminescu, literatura română, denigratori, presă, cultură, politică.

După apariția ediției academice a *Opereilor* lui M. Eminescu (începută de Perpessicius, continuată de Al. Oprea și finalizată de Petru Creția și D. Vatamaniuc, împreună cu colaboratorii lor) era de așteptat un interes deosebit pentru **adevăratul Eminescu**; interes ce trebuia concretizat în studii exegetice printr-o recitare critică a întregii sale opere. Căci Eminescu este o instituție națională, este „constelația care ne-a adoptat și ne-a arătat cine suntem și ce suntem, transfigurându-ne și pe noi”, care ne-a scos dintr-o „pasivitate spirituală”. „Trebuie, prin urmare, – zice Edgar Papu –, să ne străduim în permanență să-l merităm pe Eminescu. În primul rând să știm să suferim ca el. Să fim demni de Eminescu și să căutăm mereu să fim la o înălțime la care el să nu se rușineze de noi”.

Suntem noi, azi, demni de cel care „are meritul de a fi salvat onoarea spirituală a poporului român” (Petre Țuțea)? Suntem noi, azi, la acea înălțime morală și spirituală la care Poetul nu se rușinează de noi? Sau încă „rămânem descoperiți față de el” (C. Noica), deși îl sărbătorim chiar de două ori pe an?

Firește, orice dezbateră a creației sale este oricând bine-venită, cu unele condiții: să fie pertinentă și obiectivă. Și pentru îndeplinirea acestor condiții apelez la metoda de lucru preconizată de Eminescu la 26 de ani și expusă în *Convorbiri literare* la 1 august 1876: „vom trebui să ne înarmăm mintea cu o rece nepărtinire și să nu surescîtăm cugetarea”, spre a nu ne agita „cu vehemență prin întuneric, în lupta cu fantasmă”.

O astfel de dezbateră găzduiește „săptămânalul de tranziție”, *Dilema* în nr. 265 din 27 februarie – 5 martie 1998. Cele șase pagini ale revistei dedicate lui Eminescu, încep cu articolul de fond al lui Cezar Paul Bădescu, care, cu candoare dezarmantă declară din capul locului: „Poezia lui Eminescu nu mă încântă, de fapt ea nici nu există pentru mine, decât cel mult ca obligativitate școlară – era deci lipsită de substanță”. La rândul lui, poetul însuși era „ceva inert și ridicol, ca o statuie de metal goală pe dinăuntru și cu dangăt spart”. Același, remarcând că omul Eminescu a devenit „obiectul unui monstruos cult al personalității”, „transformat într-o bancnotă, devenind astfel marfă”. Revista strânge, în cele șase pagini, semnăturile unor personalități (N. Manolescu, Al. Paleologu, Z. Ornea), alăturându-le unor cvasinecunoscuți, deși aceștia se autointitulează „scriitor”, „scriitor, critic, eseist, profesor, redactor, ...” (Răzvan Rădulescu, Pavel Gheo Radu, T. O. Bobe, Cr. Preda).

Citatele de mai sus sunt preluate din *Argumentul* lui C. P. -B. și ele au menirea de a fi teziste, direcționate în acest sens. Și pentru a da – în acest scop –, „un sănătos aer de prospețime”, C. P.-B. apelează la autori care să-i răspundă acestei teze. Astfel, cum se explică că niciun eminescolog contemporan (D. Vatamaniuc, Mihai Cimpoi, Eugen Simion, Zoe Dumitrescu-Buşulenga, G. Munteanu, Gh. Bulgăr, I. M. Ştefan, N. Georgescu, Th. Codreanu, Ovidiu Vuia, Victor Crăciun etc.) nu sunt solicitați să aducă, și ei „un sănătos aer de prospețime”?

Ce-i drept, unii din criticii solicitați nu se încadrează întocmai în tezele propuse de alcătuitoarea paginilor despre Eminescu.

De pildă, N. Manolescu pune unele întrebări deosebit de pertinente: se mai citește, azi, cu adevărat Eminescu; cât de profund se recitește, cum și cât de utilizată este ediția academică, într-adevăr intruvabilă. Reputatul critic și proaspăt academician răspunde că pe cititorul de azi nu-l mai preocupă „acea lectură spontană și individuală, care să facă din poeziile lui Eminescu o carte de căpătâi”, poetul fiind „îngropat sub respectul datorat **poetului național**”. Recitirea creației eminesciene „în stare să creeze un nou interes pentru o operă gândită și scrisă în secolul trecut”, lipsește, în bună parte, cercetătorului de azi, relectură care să ducă la studii exegetice. Și „articolele politice ar merita și ele o nouă lectură critică”, spune, cu dreptate, N. Manolescu și nicidecum a le „exalta ca modele de gândire sau a le combate, ca naționaliste și antisemite”. Soluție propusă: relectură critică atentă și... despărțirea de Eminescu pentru a trece la studii pe text, cu toate componentele acestuia (critică textuală, subtextuală, contextuală, intertextuală).

Sintagma „despărțirea de Eminescu” este preluată perfid și iată-l pe „Eminescu văzut de departe” de Răzvan Rădulescu, adică „plutind într-un sos”. „Scriitorul” Răzvan Rădulescu este surprins, din capul locului (citește articolul lui) de „mediocritatea elogiilor”

căpătate de Eminescu „cu scurgerea secolului”. Dar să vedem cine-s autorii „mediocrității elogiilor”. Ei bine, ei nu sunt nume sonore, precum T. O. Bobe, Pavel Gheo Radu, Cristian Preda & company din numărul 265/27 februarie – 5 martie 1998 al „săptămânalului de tranziție”, *Dilema*. Acești elogiatori „mediocri” sunt reținuți de istoria literaturii române sub numele de Titu Maiorescu, E. Lovinescu, Garabet Ibrăileanu, N. Iorga, Lucian Blaga, Gala Galaction, G. Călinescu, Tudor Arghezi, D. Popovici, D. Caracostea, Mircea Eliade, Tudor Vianu, Perpessicius, Vladimir Streinu, G. I. Tohăneanu, Aug. Z. N. Pop, C. Ciopraga, Edgar Papu, Petre Țuțea, C. Noica, Marin Sorescu, N. Steindhart, Al. Oprea, Amita Bhowe etc. și mai aproape de noi: Svetlana Paleologu-Matta, Rosa del Conte, D. Vatamaniuc, Ioan Alecsandru, Mihai Cimpoi, Zoe Dumitrescu-Bușulenga, E. Simion, D. R. Popescu, George Munteanu, Ioana M. Petrescu, Irina Petraș, I. M. Ștefan, Octav Onicescu, Aurel Avramescu, Solomon Marcus, M. Drăgănescu, I. Bădescu, M. Ungheanu, N. Georgescu, Dan Zamfirescu, Th. Codreanu, I. Nica, Ovidiu Vuia, Ov. Ghidirmic etc. cam lungă lista, ce-i drept, dar recitind pe Eminescu, cum ne îndeamnă N. Manolescu, trebuie să-i recitim și pe cei care l-au recitat, înaintea noastră, pe Eminescu.

De altfel, „despărțirea de Eminescu”, recomandată de apreciatul critic, nici nu este o noutate. Virgil Nemoianu ne recomanda, imediat după decembrie 1989, *Despărțirea de eminescianism* (vezi *Astra*, nr.7/1990). De ce să ne despărțim de Eminescu? Foarte simplu: el, Eminescu, are asupra noastră o acțiune nefastă. „Din Eminescu au descins Goga, Iorga și Pârvan”, iar mai apoi „Eliade, Vulcănescu și Noica, chiar și universul blagian (cu mult mai autonom) ar fi greu de imaginat fără o genealogie eminesciană”. Mai departe, V. Nemoianu, după ce-i remarcă pe fruntașii despărțiți de Eminescu (I. Negoïtescu, Ileana Vrancea, Ioan Petru Culianu, S. Damian, M. Berindei, Vlad Georgescu), „precum și la destui alții”, conchide categoric: „Din moștenirea politică a eminescianismului s-a constituit una din pietrele de temelie ale mișcării legionare: utopistă, radicală, «tiermondistă»”. Citești și nu-ți vine să crezi! Pe alt plan, Nietzsche ar fi vinovat de apariția nazismului.

Tradiția antieminesciană și, implicit, antiromânească, începe cu canonicul Grama (cine îl mai cunoaște?!), ajunge la rabinul Moses Rosen, care nu recunoaște prozei jurnalistice eminesciene „nici o valoare literară”, ca fiind „proză de reporter, în care se revarsă un antisemitism”. „Eminescologul” Moses Rosen devine grijuliu și se pronunță pentru cenzurarea operei publicistice: „este o profanare a lui Eminescu publicarea acestor articole”, care ar fi fost „plătite cu o bucată de pâine”. Bietul Eminescu! Și iată cum rabinul șef îl apără pe Eminescu: „Eminescu nu a fost fascist, el n-a știut ce este fascismul”, ca mai departe să se contrazică: „dar tot ce scrie el acolo e fascism (...) Eminescu a fost victima boierimii de atunci care dorea să extermină pe evrei”. Și pentru că sfatul rabinului spre a nu se tipări publicistica eminesciană (care este, nu-i așa, „o profanare a lui Eminescu”) n-a fost ascultat, i se aplică și editorului o etichetă: „Aparatul critic a lui Oprea a fost un aparat fascist”. Dacă Moses Rosen ar fi avut curiozitatea să răsfoiască nu întregul volum IX din *Operele* lui Eminescu, ci doar pagina de titlu, ar fi constatat că Al. Oprea semnează studiul introductiv, iar comentariile și notele de istorie literară, pertinente și obiective,

aparțin lui Dimitrie Vatamaniuc. Și nu întâmplător și fără temei doctor Moses Rosen s-a opus tipăririi și apoi difuzării volumului X din *Opere*, volum apărut în 1989 (după apariția vol. XI-XIII) și difuzat abia în 1990 și pentru că intervențiile „eminescologice” ale doctorului Moses Rosen (onorat cu titlul de membru al Academiei Române) să nu intre în conul de umbră (ele au fost tipărite, sub formă de interviu, *Să trăim cu toții în armonie*, în nr. 6/1990 al revistei *Tribuna*), a fost necesară o nouă sacrificare a lui Eminescu, în anul de grație 1998. „Plutind într-un sos”, Răzvan Rădulescu, „scriitorul” de la *Dilema* (oare ce-o fi scris?!), incriminează pe criticii care „se tulbură când vine vorba de opera lui Eminescu, devin serioși (!), își pierd acuitatea și înșiră platitudinii”. De la „înălțimea” sa, R.R. îi compătimizește pe eminescologi: „Citind comentariile lor la textele lui Eminescu, îți vine să crezi necondiționat în acea teorie care spune că orice critic este un prozator sau un poet ratat”. Deci, după R.R., critici precum Maiorescu, Lovinescu, Călinescu, Ibrăileanu, Tudor Vianu etc., etc. sunt... ratați!

După critici, este rândul poezilor „care se revendică de la Mihai Eminescu”, să fie luați în obiectivul lui R.R. Adrian Păunescu este incriminat că l-a recitat pe Eminescu în cenaclul „Flacăra”. De ce nu este acuzat Adrian Păunescu că, în cadrul aceluiși cenaclu, a citit și poemul *Mistrețul cu colți de argint!* de St. Aug. Doinaș. Apoi vine rândul lui Gr. Vieru (vorba vine, căci nici nu-i pomenit numele ilustrului poet, ci doar un vers: „Eminescu să ne judece”). Cine nu cunoaște poezia lui Gr. Vieru rămâne la opinia „eruditului” R.R. că versul „Eminescu să ne judece” este refrenul unui „cântec pe două voci cu acompaniament de chitară care s-a bucurat de o anume notorietate după revoluție”. Cu alte cuvinte, versul este anonim, ca și versul cel mai des rostît în timpul și după evenimentele din decembrie 1989: „Ultima soluție/ încă o revoluție”, vers ce face parte dintr-o poezie a „ceaușistului” Adrian Păunescu.

Pentru cultura „scriitorului” R.R. (dacă efortul din partea luminății sale nu-i prea mare) îi spunem că refrenul cu pricina face parte din poemul *Eminescu* de Gr. Vieru (pus pe muzică și cântat de regretații Doina și Ion Aldea Teodorovici) și el s-a constituit într-un cântec de redeșteptare națională a românilor din Basarabia. Eminescu, ca și Ștefan cel Mare și Sfânt (făcut „curvar” într-o revistă bucureșteană) constituie simboluri ale luptei unioniste basarabene. Eminescu a fost interzis în Basarabia comunistă, însuși autorul poemului mărturisea că „era un pericol dacă te prindea cu o carte de Eminescu”. Altfel spus de poetul basarabean, impunerea lui Eminescu în conștiința publică („Domnul cel de pasăre măiastră / Domnul cel de nemurirea noastră”) a fost dificilă, întrucât „mancurții” au sesizat pericolul eminescian și de aceea, zice poetul în continuare „Mi-l furară, Doamne, adineaori / Pe înaltul domn cu tot cu lauri, / Mă uscam de dor, în piept cu plânsul / Nu știam că dor mi-era de dânsul. / Nu știam că doina mi-o furară / cu străvechea și frumoasa țară.” Mancurții nu sunt numai dincolo de Prut, ci și pe Dâmbovița, de-ți vine să remarci, în spirit marxisto-leninist, lozincă „Mancurți din toate țările, uniți-vă”.

După Grigore Vieru vine rândul lui Marin Sorescu, care nu este lăsat să-și doarmă somnul veșnic. Marin Sorescu are marea vină de a fi scris un „poem lamentabil care continuă să facă deliciul profesorilor de literatură română din licee”. Atotștiutorul R.R.

cunoaște, deci, și atitudinea antisoresciană a profesorilor români (nu și a profesorilor de școală generală sau universitari care sunt scăpați din vederile lui R.R.). Ce mai contează în fața lui R.R., opinia românistului Jean Louis Courriol, care a mărturisit că citirea poemului lui Marin Sorescu, *Trebuiau să poarte un nume*, i-a produs o mare bucurie și satisfacție („Rien n'est évidemment plus consternant s'agissant d'un créateur dont l'essentiel de l'oeuvre est resté exceptionnellement modern et actuel”), sentimente exprimate în prefața la ediția bilingvă a *Poeziilor* lui Eminescu (Cartea Românească, 1987). Opinia lui R.R. este decisivă însă.

Multilateralul Răzvan Rădulescu nu se oprește aici. Vine rândul scriitorilor care „îl reprezintă pe poetul nepereche de predilecție în picioare, gol pușcă (de ce?), sau cu sexul acoperit de o năframă incertă ce sfidează gravitația”. Din toată sărăcia mea dau un premiu oricărui critic de artă care se poate ridica la înălțimea cugetării lui R.R. Așadar, jos cu statuia lui Eminescu de la Ateneul Român în fața căreia își scotea pălăria (și lăsa o floare în fiecare an la nașterea poetului) venerabilul Geo Bogza.

Nici pictorii nu sunt uitați; între aceștia, Sabin Bălașa reține atenția lui R.R. În celebra frescă din holul Universității ieșene „hipopotami grațioși și metafizici (cum o fi un hipopotam metafizic?!, n.n.) planează asupra unui peisaj apostâncos”, planare ce-i „trec fiori pe șira spinării” lui R.R. Cătălina din *Luceafărul* apare, în fresca lui Sabin Bălașa, „călare comod și totuși incomod pe grasele zburătoare, își flutură părul în vânt. Părul pare fixat în această poziție cu clei.” Citesc și recitesc fraza și totuși nu înțeleg cum stă călare Cătălina: comod sau incomod?

Urmează actorii care-și permit să pună „în scenă o melopee sau florilegiu” și este amintit Ovidiu Iuliu Moldovan, remarcat nu pentru talentul său intrinsec, ci „profesioniștii acestei instituții (televiziunea națională, n.n.) cu ajutorul butoanelor presetate (sic) ale mesei de montaj”, așa încât talentatul actor „se rotește vâjâind și lasă în urma lui pe ecran un șir de Ovidiu Iuliu Moldovani mai mici și evanescenti”. De ce nu este inclus între evanescenti și Ion Caramitru, actor, de altfel, cu merite în recitarea poeziilor eminesciene? După această incursiune în istoria critică a artelor ce l-ar putea invidia pe Ovidiu Drîmba, „exegetul” nostru revine la literatură (semnează doar ca „scriitor”), mai bine zis la critica creației eminesciene și este de o sinceritate dezarmantă. În primul rând, spune franc că nu este „un fan al poeziei lui Mihai Eminescu”. „Fan” este un anglicism și înseamnă „tânăr admirator al vedetelor ecranului sau ale cântecului; suporter al muzicii de jazz”. După știința mea Eminescu nu a fost nici cântăreț, nici actor, nic creator de jazz dar, spre a înlătura orice confuzie, R.R. spune răspicat: „poezia lui Mihai Eminescu mă lasă rece. Mai rece decât poezia predecesorilor săi înșirați în Epigonii. Nu cred că Eminescu este un poet național și universal (...). Și proza lui Mihai Eminescu mă lasă rece. Este sub nivelul minimei lizibilități (...) Nu am nici o afinitate cu poezia lui Mihai Eminescu. Îi pot recunoaște meritul de a fi fost nu mai mult decât onorabil poet (câtă mărinimie!, n.n.) de secol XIX (...). Părțile epice ale poemelor lui arată la fel de sec ca o carte de telefon versificată (...)”. Fără niciun comentariu. *De gustibus non est disputandum.*

Și, totuși, „scriitorul” R.R. contestă și ipotezele academicienilor Octav Onicescu, Aurel Avramescu, Solomon Marcus, M. Drăgănescu privind preocupările științifice ale lui Eminescu. Cât despre afirmația că Eminescu „în timpul vieții sale nu a văzut marea” te înșeli, stimabile! La 16 iunie 1882, Eminescu îi scrie din Constanța, Veronicăi Micle: „Am venit ieri și am făcut deja două băi de mare (...). O să mă-ntrebi ce efect mi-a făcut marea pe care o văz pentru-ntăia oară? Efectul unei nemărginiri pururea mișcate. Dar, abia de două zile aici, n-am văzut-o în toate fețele – căci ea e schimbăcioasă la culoare și în mișcări, de unde unii autori o și compară cu femeia”. La întrebarea criticului Nicolae Manolescu „dacă se citește cu adevărat” Eminescu, din cele comentate de R.R., răspunsul aceluiași reputat critic este îndreptățit: „cred, mai degrabă, că nu”. Și dacă nu ai „*nicio* afinitate cu poezia lui Eminescu” și dacă zici că nu crezi „vreo clipă că el este poetul național”, atunci este bine, stimabile R.R., să te apuci de altceva, de vreo creangă, de pildă.

Că Eminescu nu este *poet național*, „scriitorul” R.R. nu e sigur. Ion Bogdan Lefter îi stă alături (lui R.R., nu lui Eminescu). Sintaxa *poet național* folosită de Lefter este pusă, cu obstinație, între ghilimele, iar Eminescu este plasat ca *poet național* (cu ghilimele) între comunism și democrație, adică în plină tranziție, cum se subintitulează și revista care găzduiește aceste articole defăimătoare. Și ca orice tranziție este trecătoare, deci și modelul cultural Eminescu va fi trecător. Vor rămâne, fără îndoială, doar R.O. Bobe, R. Rădulescu, and company. Opera lui Eminescu a constituit în epoca comunistă un opiu pentru popor, „a fost aproape integral acceptată de propaganda comunistă”. Ce a rămas neacceptată de „dictatura victorioasă a proletariatului”? Doar *Doina*, zice I.B. Lefter, poezie „jenantă pentru notele xenofobe și deranjantă pentru Uniunea Sovietică”. Eminescu „al național-comunismului dintre 1965 și 1989” a convertit, a murdărit imaculata conștiință a elevilor, obligați prin sistemul de învățământ, să suporte „ imaginea istorizantă și «patriotică» a autorului secvenței cu Mircea cel Bătrân din Scrisoarea III”. Să fi rămas în conștiința publică românească doar cu cele două poezii, *Viața și Împărat și proletar* (fără final) din epoca proletcultistă, când Eminescu era învinuit de criticaștrii de atunci că a scris *Mortua est* și nu *Mortua vest* (să moară vestul)? Și bietului Nichita Stănescu, trăitor în timpul «naționalismului grandilocvent» cât îi plăcea *Odă în metru antic*, *Luceafărul*, „elevat, dar și «popular»” (citește: vulgar), cum ne învață a citi I.B. Lefter. Ce gusturi avea Nichita pentru un „june visător”, „cu succes la femei”, „utopist sublim, dar și radical uneori, deviat la un moment dat în xenofobia de joasă speță”. Am citat, se înțelege, din I.B. Lefter.

Eminescu suntem noi... scrie, în josul paginii 8, Pavel Gheorghe Radu, sub sonorul său nume scriindu-și: „fiindcă așa se obișnuiește: scriitor, critic, eseist, profesor, redactor...”. Pavel Gheorghe Radu ne-a luat o piatră de pe inimă: e de toate. „Suntem noi”? Care „noi”? mă întreb nedumerit, așa cum și Pavel Gheorghe Radu se întreabă: „cine l-o fi pus pe marele poet (concesie, n.n.) să scrie *Împărat și proletar*?”. Același Pavel Gheorghe Radu e speriat de „proliferarea eminescolatriei exprimată într-o limbă de lemn”, a „eminescofaniei dezvoltată cu sârguință de destui inși pentru care Eminescu a reprezentat un mijloc de manifestare a pulsionilor festive”. Printre acești „inși” este arătat cu degetul C. Noica „autorul nefericitei sintagme «omul deplin al culturii române!»”,

sintagma condamnată și de Z. Ornea. „Oamenii deplin ai culturii române” sunt, după cum reiese din „exegezele scriitorilor” din *Dilema*: T.O. Bobe, Pavel Gheorghe Radu, Cristian Preda etc. Să dăm câteva mostre de „limba de lemn” folosită de Constantin Noica în vol. *Introducere la miracolul eminescian*, ediție îngrijită de Marin Diaconu și Gabriel Liiceanu, apărută în 1992 la Editura Humanitas și care cuprinde și eseul *Eminescu sau gânduri despre omul deplin al culturii românești*, eseu citat greșit de Pavel Gheorghe Radu: „Nu știm cărei națiuni i s-a făcut darul de-a avea în sânul ei un om complet – s-a spus doar despre Goethe așa ceva, în limba germană, cum o aminteam –, dar ceea ce este limpede, dacă deprinzi această imagine, este că funcția lui Eminescu în cultura noastră are sensul universalului. După o sută de ani, poetul acesta îndărătul căruia stătea un om de cultură complet, încins de toate pasiunile spiritului și deschis către toate formele de cunoaștere, nu încetează să ne apară drept un om complet” (p. 153). Și tot C. Noica scrie, parcă pentru „eminescofanii” *Dilemei*: „dacă ai tăria să înfrunți condiția umană și limitările spiritului, vei avea ceva de învățat despre puținătatea ta, nu despre cea a lui Eminescu” (p. 151), căci Eminescu, „un homo universale în versiune românească, este o lecție pentru oameni de cultură adevărați, creatori sau specialiști” (p. 189).

„Colaboraționistul” C. Noica vorbește despre lecția eminesciană pe care o pot înțelege doar „oamenii de cultură adevărați”, ceea ce nu-i cazul lui Bobe, Preda, Radu etc. Și totuși, un cititor român „crede a ști ce este fenomenul Eminescu și ce nu este el” (C. Noica, *idem*, p. 107). Se numește Cristian Preda „asistent la F.S.P.A.”, Universitatea București care nu numai că face două observații despre *Cultură și incultură politică*, ci ne îndeamnă ca un profet: „Eminescu trebuie contestat și demitificat, dar nu pentru rudimentele sale de gândire politică. Din acest punct de vedere, el e realmente nul. Nu ai obiect”. Pentru ce trebuie contestat și demitificat Eminescu, autorul nu ne spune și nici nu-și termină articolul cu „va urma”.

Și tot așa, răsfoind pagină cu pagină articolele *Dilemei* consacrate lui Eminescu, urmând îndemnul regelui „cugetării omenești” (cum l-a numit Titu Maiorescu) de a ne înarma mintea cu o rece nepărtinire spre a ne surescita cugetarea și a nu agita „cu vehemență prin întuneric, în luptă cu fantasme” (vezi *Convorbiri literare*, nr. 5, 1 august 1876, p. 168), ajungem la studiul lui Z. Ornea, un recidivist într-ale eminescianismului.

Opiniile lui Z. Ornea sunt cuprinse sub titlul, *Poetul național*, fără ghilimele și el intră în contradicție cu „eminescofanii” Lefter, Bobe, Radu, Preda, afirmând: „fără îndoială Eminescu este cel mai mare poet al românilor”. Obiecțiile lui Z. Ornea se referă la publicistica eminesciană, la unele „exagerații”. După Z. Ornea, „Eminescu a fost, în gândirea sa socio-politică, un paseist, respingând, cu intransigență de nimic ocolită, noile structuri (sau suprastructuri) create de liberalismul românesc, care s-a ridicat și împotriva evreilor” și „tot acest ansamblu de convingeri socio-politice, negreșit, unul paseist și, prin consecință, retrograd”. Sunt afirmații nefondate, infirmate chiar de Eminescu. În *Timpul* (din 3 august 1879 scrie Eminescu: „Tendința de-a ne-ntoarce la teocrația și feudalismul Evului Mediu în zadar am dovedi că nici prin vis nu ne-a trecut de-a fi ceea ce ni se impută că voim a fi și că faptele noastre toate sunt contrare acelei aserțiuni gratuite”.

Peste doi ani, în *Timpul* (10/22 ianuarie 1881), reafirmă: „Noi nu suntem dintre aceia care laudă trecutul în mod necondiționat”. Asemenea etichetă i s-a pus și de către adversarii săi politici, de vreme ce în *Timpul* din 9 decembrie 1882 simte nevoia să se explice: „Din nou ni se spune bunăoară că dorim întoarcerea stării de lucruri înainte de 1700 (...). Dacă ne place uneori a cita pe unii din Domnii cei vechi nu zicem cu asta că vremea lor se mai poate întoarce”. Reiese din aceste citate paseismul eminescian? Cât despre respingerea „noilor structuri ale liberalismului românesc”, adică a industriei, iată ce scrie gazetarul Eminescu: „industrie fără protecție nu se poate înființa. Protecție fără putere politică a statului nu se poate exercita” iar „chestiunea economică la noi (...) e mai adâncă: e socială și morală” (*Timpul*, 28 septembrie/9 octombrie 1880). Era în deplin consens cu ideile burgheziei românești în formare când afirmă: „Două serii de idei sunt chemate a agita adânc opinia publică din țară: 1) organizarea muncii agricole; 2) crearea și apărarea muncii industriale; amândouă de-o valoare egală chemate a asigura existența națională a statului nostru în contra primejdiilor politice ce pot veni din nord-estul Europei, a cotropirii economice ce poate veni din Apus” (*Timpul*, 15 ianuarie 1882). Utilizez și alte citate în sprijinul ideii cum că Eminescu a avut o gândire economică și politică în consens cu dezvoltarea țărilor europene: „Ideea de progres, dezvoltarea noastră economică trebuie să fie pururea ținută noastră pentru a ne întări înlăuntru și a inspira încredere în afară” (*Timpul*, 1 martie 1880): „Dezvoltarea industriei este desigur ceva absolut necesar într-o țară, dar ea devenind imposibilă atâta vreme cât îi fac concurență țări avansate cu secole, rezultă că un sistem de protecție aplicat judicios este ceva necesar până în clipa când industria națională, ajunsă până la un anumit punct de dezvoltare, să fie în stare a suporta concurența liberă”.

Orice cititor cu mintea liberă observă, nu numai din aceste citate, ci din cele aproape 150000 pagini eminesciene, că relevarea fondului retrograd al gazetăriei sale efectiv infirmat de istorie este o etichetă pusă de Z. Ornea, fără nici un argument viabil.

Întoarcem foaia (din *Dilema*, bineînțeles) și ajungem la „scriitorul” T. O. Bobe. Marele T. O. Bobe spune categoric: „Astăzi, Eminescu a încetat să mai fie perceput ca un scriitor (de va fi fost vreodată)”. Evident, în opinia lui T.O. Bobe, Eminescu n-a fost, nu este și nici nu va fi vreodată „scriitor”, ci doar un portret pe bancnota 1.000 lei. „Scriitor” este doar O.T. Bobe, cum își semnează cugetările în paginile, generos oferite de *Dilema* (aici e *dilema!*): „Întotdeauna când mă gândesc la Eminescu îmi vine în minte statuia din fața Ateneului, expresia celui mai trist caraghioslâc și a divorțului tragi-comic de spiritul critic în favoarea amantlâcului cu găuroșenia emfatică și cu «ohtatul poeticesc»”. Pudicul T.O. Bobe îl apucă rușinea și râsul în „fața unui Eminescu nud”. Spre disperarea lui T.O. Bobe că „totuși în fața Ateneului nimeni nu hohotește ținându-se de foale”: (am reproduș corect, cititorului, „foale”), propunem spre a-l „satisface” pe T.O. Bobe: 1) gășirea unei macarale, care să demonteze „odioasa” statuie din fața Ateneului, operă a sculptorului D. Anghel și 2) acoperirea „nudurilor” din Capela Sixtină, executate de impudicul Michelangelo. Cât despre îndemnul domnului N. Manolescu de a-l citi și reciti pe Eminescu, zadarnic; T. O. Bobe tot nu l-ar înțelege. Pentru T. O. Bobe, Eminescu continuă „să stea în istoria literaturii române ca un fermoar” și să „îndure pacient despuierea sa

de croiala nemțească a poeziei și înfățișarea într-un prea sumar prosop encomiastic (sic!) pe sub care se nutresc cu sânge bigoții literaturii”. Bigoții literaturii sunt toți eminescologii citați mai sus.

Coleg de pagină și de idei cu T. O. Bobe, Mircea Cărturărescu trece la *Fapte*. „Faptele” lui Mircea Cărturărescu se referă la omul Eminescu și sunt atât de bine alese despre „odiosul” național. Ce „fapte” culege M. Cărturărescu despre Eminescu: „era mic și îndesat, foarte negricios, ca toți frații săi”, „avea o frică patologică de stafii”, „era deosebit de păros”, „avea platfus la ambele picioare”, „om vagabond” (...) de „curgeau zdrențele de pe el”, „la masă mănâncă cu zgomot”, „abuza de excitante: cafea și tutun”, „viața îi era complet dezordonată”, când recita „ridica totdeauna ochii cu duioșie spre podele” (evident, podelele erau un tavan, *n.n.*). Ce mai remarcă M. Cărturărescu: „Nu arăta în nici un fel a poet” (din paginile dedicate lui Eminescu din *Dilema* reiese clar că nu era poet, *n.n.*), „figura lui cea plină și dulce ca de mocan”, „bărbat cu înfățișare neobișnuită”; după boală, Eminescu „era micșorat, scăzut sufletește”, „manifestă în cele din urmă gatism și tendințe clastice”, cauza morții fiind „alcoholismul și supradozele de mercur”. (Parantezele ascuțite fiind folosite de I.B.L. pentru citate). Cu alte cuvinte, din aceste „fapte” reiese că Eminescu era un monstru. Și atunci cum îndrăznesc unii (eminescologi de elită) să-l numească „poet național” (fără ghilimele), căci vorba lui Ștefan Foartă din pagina a 8-a a *Dilemei*: avem de-a face cu un *Eminescu rustavelizat* (de la poetul georgian Rustaveli). „Poetul național” (cu ghilimele puse de S.F.), în rest, e o sintagmă ce lipsește în literaturologia diverselor națiuni moderne”. Așa o fi, numai că rușii îl apreciază ca pe un poet național pe Pușkin (cel care are o opinie nu tocmai bună despre români, bunicul său fiind saltimbanc etiopian adus la curtea țaristă). Așijderea, maghiarii despre Sandor (Petöfi, cel care scria în septembrie 1848, imnul *Viață sau moarte*. Bietul Eminescu este sacrificat (a câta oară?) pentru „jenanta”, „xenofoba”, *Doina*, comparat doar cu Rustaveli!!!

A curs multă cerneală despre xenofobia și caracterul retrograd al *Doinei*, „totuși o poezie modestă”, zice Z. Ornea. Versurile: „Și cum vin cu drum de fier / Toate păsările pier” nu înseamnă că Eminescu era împotriva modernizării, a unei dezvoltări a infrastructurii, ca să folosesc un termen de tranziție. O spune răspicat Eminescu: „Cel mai mare rău din toate e că statul **nu** (sublinierea lui Eminescu, *n.n.*) devine proprietar al drumurilor de fier, ci împarte acest titlu cu mii de acționari cari vor pretinde ca să li se plătească anuitățile nouăzeci de ani de-a rândul” (*Timpu*, 31 octombrie 1879). Referirile lui Eminescu au țință precisă: afacerea Stroussberg și afacerea Warsawski-Mihăilescu, care au concesionat căile ferate române armatei rusești în timpul războiului din 1877-1878, în interes propriu.

Este firesc, într-o oarecare măsură, ca Z. Ornea să creadă că Eminescu „s-a ridicat și împotriva evreilor”. Un ziar din epocă, *Curierul intereselor generale*, îl etichetează pe Eminescu drept apărător al evreilor. Poetul se apără, firește: „Abstrăgând cu totul de la confuzia de idei și de la reaua credință – scrie Eminescu în *Curierul de Iași* (29 septembrie 1876) – declarăm că nici apărăm, nici am apărât vreodată direct sau indirect pe evrei, țința noastră este de a spune adevărul”. Eminescu abordează problema evreiască nu din punctul de vedere al confesiunii religioase sau a rasei, ci doar din punct de vedere economic.

Și nu privește pe toți evreii din România, ci doar pe cei recent împământeniți, care formează (laolaltă și cu alți români) „clasa superpusă”, dornică să ajungă grabnic la „pita lui Vodă”, adică să acceadă pe scara socială și administrativă pe alte căi decât cele ale meritocrației. S-a pronunțat împotriva ingerințelor Alianței Izraelite Internaționale în treburile interne ale tânărului stat român, în special după Congresul de la Berlin din 1878. Manifestă simpatie pentru evreii stabiliți de mai multă vreme în țară și care s-au integrat în societatea civilă românească. „Noi credem că interesele reciproce sunt armonizabile, dar pentru aceasta se cere bunăvoință și abnegație reciprocă”, scrie poetul în *Timpul* (29 ianuarie 1879). Nu Eminescu scrie favorabil despre primul teatru evreiesc din lume organizat la Iași? Nu Eminescu era prieten și i-a sprijinit pe savanții evrei H. Titkin și Moses Gaster (cu toate că ultimul scrie în *Enciclopedia Britanica*, ediția din 1910, că Eminescu este pseudonimul „unui poet de origine turco-tătară”)?

Eminescu critică sistemul de legi liberale cosmopolite (forme fără fond), care permite ca țara noastră să devină „o mlaștină de scurgere a elementelor economicești și moralicește nesănătoase din Apusul și Răsăritul Europei. Noi am răspuns la aceasta că n-am vorbit numai de evrei și că aceștia nu sunt **singurul** (sublinierea lui Eminescu, n.n.) element nesănătos venit în țară” (*Timpul*, 8 aprilie 1879).

La afirmațiile neîntemeiate ale lui Z. Ornea și ale celor care semnează în *Dilema*, răspundem tot prin Eminescu: „Nu vă prefaceți a vă supăra pe ceea ce zicem, supărați-vă pe ceea ce se-ntâmplă, pe realitate (...) Realitatea aparține ordinii materiale a lucrurilor, unde totul e pipăit, capabil a fi măsurat. Oricât de crudă ar fi forma în care ne exprimăm impresia, ceea ce e mai crud și mai odios e realitatea însăși (...). A modifica această realitate, nu a parafraza vorbele noastre; iată ce-ați trebui să faceți” (*Timpul*, 12 septembrie 1882).

Eminescu, „obiectul unui monstruos cult al personalității” (cum dă direcția alcătuitorul acestor „pagini eminesciene”, un oarecare Cezar Paul-Bădescu) este supus din nou unui oprobriu public. Unele „apropieri firești” față de Mihai Eminescu și care au „un sănătos aer de prospețime” (vis-à-vis de duhoarea etichetărilor unor iluștri necunoscuți: Bobe, Radu, Preda etc.) se observă în convorbirea pe care Alexandru Paleologu o poartă, în ultima pagină a *Dilemei*, cu Tita Chiper.

„Conu Alecu” este cel mai îndreptățit dintre cei aleși de Cezar Paul-Bădescu (oare de ce n-a fost invitat niciun autentic eminescolog pentru acest număr al *Dilemei*?), pentru că bunicul distinsului cărturar, Mihai Paleologu, a lucrat cu Eminescu la *Timpul* și chiar i-a succedat la conducerea ziarului. Din „depozitul familial”, Al. Paleologu desprinde imaginea unui Eminescu total opus celei create de Mircea Cărturărescu, și anume „imaginea unui Eminescu om de lume, bine dispus, fermecător”, invitat la petrecerile lumii bune, unde „poetul nu se deosebea cu nimic de ceilalți, purta cu eleganță hainele de gală, era un bun valsator, știa să participe la o discuție amuzantă, mondenă și frivolă etc. Ar fi greșit să perpetuăm o reprezentare falsă, închipuindu-ni-l pe Eminescu totdeauna mizer și la limita subzistenței (...) se supunea perfect limitelor etichetei: dacă era invitat la masă în case mari, la Maioreșcu, de pildă, mergea în ținută adecvată, când se ducea la

Parlament lua redingota”. Aceeași imagine ne-o oferă și Slavici și este atestată de notele lui D. Vatamaniuc la volumele IX-XIII din *Opere* de Eminescu. Pentru Al. Paleologu, Eminescu era „mare poet, mare gazetar” și nu se rușinează citind cu voce tare *Odă în metru antic* și *Memento mori*, delectându-se cu poetul național „în aceeași proporție cum mă delectez cu Villon, cu câțiva poeți francezi din secolul al XVI-lea sau cu poezia engleză de tip Keats, Coleridge, Shelley”. Eminescu reprezintă, după opinia autorizată a lui Al. Paleologu, „o experiență profundă de poezie și de cultură”, opera lui fiind „garanția noastră identitară”.

Alexandru Paleologu demontează și alte clișee: „cum să fii xenofob când ești bușit de cultura nemțească și în bună măsură de cultura iudaică și fiind sensibil într-un asemenea grad la mișcările spiritului și la valori de mare diversitate?” Același cărturar contemporan nouă infirmă ideile lui Șt. Zeletin (din care extrage masiv, pentru propria sa teză, dl. Zigu Ornea) sau ale lui E. Lovinescu despre „reacționarismul” publicisticii eminesciene.

„Conservatorii, mai ales junimiștii erau, în fond, tot niște liberali care aveau, însă, o anumită poziție mai critică, iar fiindcă aveau totodată și mai mult gust, priveau dintr-un oarecare unghi detașat toată retorica demagogică a epocii”, conchide Al. Paleologu cu îndreptățire. Dar cu unele observații: pe timpul lui Eminescu practic nu exista un partid, ci mai degrabă „un club conservator”; apoi Eminescu nu se supunea rigorilor de partid („un rău au partidele noastre: că se identifică fiecare din ele cu națiunea”), ci era o fire independentă, chiar incomodă și de aici îndemnul lui Petre Carp către Titu Maiorescu: „și mai potoliți-l pe Eminescu!”

Folosit și azi, ca și altă dată, în anumite conjuncturi sociale și politice, revendicat tendențios de diverse curente ideologice sau contestat de altele, personalitatea lui Eminescu continuă, la mai mult de un secol de la trecerea sa în nemurire, să ne fascineze printr-o actualitate a gândirii sale social-politice, încă periculoasă pentru unii, devenind mustrarea noastră de conștiință. Suntem obligați „să ne străduim în permanență să-l merităm pe Eminescu. În primul rând să știm să suferim ca el. Să fim demni de Eminescu și să căutăm mereu să fim la o înălțime la care el să nu se rușineze de noi” (E. Papu). „Suntem români și punctum!” zice Eminescu. Cei care se simt altfel îngroașă corul detractorilor săi și se angajează în demolarea ideilor sale. Zadarnic însă.

* *

*

Am reluat publicarea acestui articol scris în 2002, după 17 ani așadar, pentru că, din păcate, este încă actual. La corul detractorilor din *Dilema* (în care Andrei Pleșu apare ca director fondator, fiind în acea perioadă ministru de Externe) s-au adăugat și alții, în primul rând Horia Roman Patapievici, care a fost ani buni directorul Institutului Cultural Român (din Eminescu, pe timpul mandatului său, s-a tradus doar o carte, pe când Mircea Cărtărescu beneficiază de 20 de traduceri. (Vezi *Contemporanul*, nr. 6, iunie 2015, p. 27).

Apoi, atunci când Eugen Simion a materializat gândul lui C. Noica de a facsimila toate manuscrisele eminesciene din România în 38 de volume și a le dăruii marilor biblioteci publice din România, o filoloagă, Ioana Bot, pe atunci prodecan al filologiei clujene,

consideră că aceste facsimile sunt un pictorial cu poze. Doamnei prodecan i se raliază anonimul C. Vică care consideră aceste volume „o glumă proastă, din bani publici”, motiv pentru un alt ins, om politic insipid, să-l reclame la DNA pe „numitul Eugen Simion”, pentru facsimilare, întrucât aceasta „constituie fapte de corupție”. Și asta se-ntâmplă în România, nu într-un stat bananier!

Alții ne cer „despărțirea de Eminescu” (Virgil Nemoianu), pentru că-i antisemit (Moses Rosen), „paseist” și „retrograd” (Zigu Ornea), *Doina eminesciană* fiind „jenantă pentru notele xenofobe și deranjantă pentru Uniunea Sovietică” (I. Bogdan Lefter) etc.

M-a interesat care a fost evoluția profesională și politică a acestor detractori de profesie, care vor rămâne, firește, în istoria literaturii române, doar ca niște frustrați care și-au legat numele de cel al lui Eminescu. Dacă n-ar fi scris *Poezia putrefacției sau putrefacția poeziei. Răsfoind volumele lui Tudor Arghezi în Scânteia*, 5-10 ianuarie 1948, Sorin Toma (fiul lui A. Toma, poetul oficial al deceniului stalinist) ar mai fi rămas în posteritate?! Dar, contează cum rămâi: ca un calomniator (= infractor) sau un exeget.

Fără doar și poate, nimic nou nu-i sub soare. Toți sau aproape toți au ajuns la „pita lui Vodă” mai iuți și mai ușor, nu prin meritocrație, ci prin...coate. Astfel: Cezar Paul Bădescu a avut contract cu TVR (cu televiziunea națională, publică deci, plătită din banii noștri) pentru o emisiune literară (prezentare de cărți și de scriitori). Pe 15 ianuarie sau 15 iunie, Eminescu n-a fost prezentat nici măcar cu un basm. Pentru Cezar Paul Bădescu, Eminescu a rămas „ceva inert și ridicol”.

Virgil Nemoianu a fost onorat cu titluri academice, inclusiv cu „doctor honoris causa” al Universității din Craiova (asemenea titlu neavând niciun autentic eminescolog).

Moses Rosen, cel care a pârât Academia Română lui N. Ceaușescu c-a editat vol. X din *Opere* de Eminescu, s-a dus la domnul, unde va da socoteală (credem, sau sperăm) că a fost omul lui Stalin (conform cărții Simonei Vrăbiescu-Klebkner, *Din exil, Lobby în SUA pentru România*, cuvânt-înainte de C. Bălăceanu-Stolnici, București, Editura Ziua, 2006, p. 162-163) și l-a izgonit din țară pe reputatul rabin Alexandru Șafran.

Ion Bogdan Lefter este cadru universitar, director al secției române a postului de radio „Europa Liberă” și este invitatul cvasipermanent al unui post de televiziune și în care-și expune ideile sale cel puțin discutabile.

T. O. Bobe, antieminescian prin credință, a primit premiul (însoțit de o sumă de bani) național „M. Eminescu”, spre disperarea manifestată a lui Cezar Ivănescu. Mai bine nici că se putea!

Cristian Preda, asistentul Facultății postdecembriste de Științe Politice și Administrative (care-și are sorgintea în Academia „Ștefan Gheorghiu”) a ajuns consilier prezidențial și, ulterior, europarlamentar, care a votat recent împotriva României. Ulterior, l-a desființat și pe filosoful C. Rădulescu-Motru.

Mircea Cărtărescu, scriitor autentic, este propunerea permanentă a Uniunii Scriitorilor pentru Premiul Nobel pentru Literatură. (Vezi și Th. Codreanu, *Dubla sacrificare a lui Eminescu*, ediția a treia, revăzută și adăugită, cu o prefață de Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Chișinău, Civitas, 2000).

Acest cor al detractorilor vor să demonstreze că Eminescu este „incorect politic” (cum a demonstrat Th. Codreanu în volumul cu acest titlul apărut în 2014). De ce este Poetul nostru național „incorect politic”? Întrucât concepția eminesciană despre stat, națiune, economie politică, patriotism etc., este periculoasă de actuală, stricând jocul de culise al marxologilor contemporani, care vor reimpunerea lozincii eșuate „proletari din toate țările, uniți-vă!”, în noul context al globalizării forțate.

Iată, deci, un fapt îngrijorător: azi dacă înjuri România și valorile ei naționale ești binecuvântat (cu funcții, premii, traduceri etc.) și nu dai socoteală nimănui, nici măcar propriei tale conștiințe, în timp ce semnatarului acestor rânduri i s-a desfăcut contractul de muncă de la Editura „Scrisul Românesc” (în timpul unui ministru sinistru) în perioada 1 august 1998 – 1 noiembrie 1999. Ce vremuri! *Înapoi la Eminescu*, ne îndeamnă G. Munteanu, și vorba Poetului nostru național: „Ceea ce istoria niciunui popor din lume n-a scuzat vreodată e lașitatea”.

Referințe bibliografice:

1. *Convorbiri literare*, nr. 5, 1 august 1876, p. 168
2. *Contemporanul*, nr. 6, iunie 2015, p. 27
3. *Dilema*, nr. 265 din 27 februarie – 5 martie 1998
4. *Timpul*, 1 martie 1880
5. *Timpul*, 10/22 ianuarie 1881
6. *Timpul*, 12 septembrie 1882
7. *Timpul*, 15 ianuarie 1882
8. *Timpul*, 28 septembrie – 9 octombrie 1880
9. *Timpul*, 29 ianuarie 1879
10. *Timpul*, 3 august 1879
11. *Timpul*, 31 octombrie 1879
12. *Timpul*, 8 aprilie 1879